

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

שם הקורס: מבוא לספרות הפוסקים

שם המרצה: הרב ד"ר יחיאל לאש

אופי הקורס: הרצאה

היקף הקורס: 1 ש"ש

תכנית בני הישיבות

מטרות הקורס:

1. הסטודנטים יכירו את האופי המיוחד של ספרי ההלכות והפוסקים, את העיון המופשט של הפוסקים בחומר ההלכתי שעמד לפנייהם, את מסקנותיהם הסופיות ואת הכללים שהנחום.
2. הסטודנטים יעמדו מקרוב על דרך הפסיקה, ועל דרך השתלשלות הפסיקה לאורך הדורות.
3. הסטודנטים יכירו את נחיצות ההלכה, את דרכי ההכרעה ואת ההוראה להתנהגות על פי ההלכה במציאות החיים.

ראשי פרקים:

1. הרעיונות המנחים את מחברי ספרי הפסיקה, המתנגדים לקודיפיקציה ונימוקיהם, ספרי הלכות וספרי פוסקים.
2. המחלוקת והצורך בהכרעת ההלכה לאורך הדורות.
3. ספרות הגאונים: הלכות גדולות, הלכות פסוקות, ספר השאלות, סמכות הגאונים לאחר חתימת התלמוד, כללי פסיקה של הגאונים.
4. הרי"ף וספרו: מגמותיו ומבנה ספרו, אופי הספר, נושאי כליו ויחס הפוסקים אליו.
5. משנה תורה לרמב"ם: מטרות החיבור, אופי הספר, הביקורת על הספר והתקבלותו, נושאי כליו של הרמב"ם ואופי חיבוריהם, השונה והדומה ביניהם, מהדורות המשנה תורה.
6. פסקי הרא"ש: אופי החיבור ונושאי כליו.
7. ספר הטורים: מבנה הספר, דרכו בפסיקת ההלכה, ייחודו של הספר ותפוצתו, נושאי כליו של הטור ("בית יוסף", "דרכי משה", "בית חדש").
8. שולחן ערוך: מהות החיבור, מבנה ושיטת הפסיקה.
9. המפה על השולחן ערוך ונושאי כליו של השולחן ערוך: ר' משה איסרליש וספריו, דרכי משה על הטור, המפה, הלבוש, הט"ז, מגן אברהם, הש"ך, הסמ"ע, חלקת מחוקק, בית שמואל, ביאור הגר"א.
10. השוואת דרכי הפסיקה ברמב"ם, בטור ובשולחן ערוך.
11. ספרות הפסיקה בדורות האחרונים: שולחן ערוך הרב – הרש"ז מלאדי, ח"י אדם וחכמת אדם, קיצור שולחן ערוך, ערוך השולחן, משנה ברורה, כף החיים, שמירת שבת כהלכתה, ילקוט יוסף.
12. ספרות השאלות והתשובות: תשובות הגאונים, תשובות הראשונים, תשובות האחרונים מהמאה ה-16 ועד לשו"ת פוסקי זמננו.

דרכים ואמצעי הוראה:

הרצאה על פי דפי מקורות.
דיון בכיתה על ספרות החובה, לאחר קריאתה ע"י התלמידים.

חובות התלמידים בקורס:

הכנת חומר לדין.
קריאת חובה.
בחינה בסוף הקורס.

דרכי הערכה:

בחינה – 100 נקודות.

ביבליוגרפיה:

ספרים - חובה

אנציקלופדיה תלמודית, ט, ערך "הלכה", הוצאת אנציקלופדיה תלמודית, ירושלים (1959), עמ' רמ"א-של"ט (בעיקר עמ' של"ג-של"ט).

ספרים - רשות

אלון, מ', המשפט העברי, א, ב, מאגנס, ירושלים (תשמ"ח).

דה פריס, ב', "הלכה", בתוך האנציקלופדיה העברית, כרך י"ד (תשכ"ז), עמ' 498-529.

דנציג, נ', מבוא לספר הלכות פסוקות עם תשלום הלכות פסוקות, בית המדרש לרבנים באמריקה, ניו יורק וירושלים (תשנ"ג), פרק ה', עמ' 109-173 ופרק ו', עמ' 175-191.

טברסקי, י', מבוא למשנה תורה לרמב"ם, הוצ' מאגנס ירושלים (תשנ"א), עמ' 20-38, 49-61.

טשרנוביץ, ח', (רב צעיר), תולדות הפוסקים, ג', הוצאת ועד היובל, ניו יורק (תש"ח).

לוגר, י', דרכי הפסיקה וספרות הפוסקים, מבוא לתורה שבע"פ יחידה 11, האוניברסיטה הפתוחה (תשנ"א).

מאמרים - חובה

אלון, מ', "מניעים ועקרונות בקודפיקציה של ההלכה", גיליון, כו' (תשכ"ז), עמ' 71-85.

גילת, י"ד, "הכרעת ההלכה והשולחן ערוך", בצרון, כ"ז, נ"ג, ג (תשכ"ו), עמ' 114-118.

כהנא, י"ז, "הפולמוס סביב קביעת ההלכה כרמב"ם", מחקרים בספרות התשובות, מוסד הרב קוק, ירושלים (תשל"ג), עמ' 8-88.

כהנא, י"ז, "ספרי הקיצורים מבחינת סמכותם ההלכתית", שם, עמ' 89-96.

כהנא, י"ז, "הפסק והתשובה", שם, עמ' 97-107 (בעיקר עמ' 97-100).

מאמרים - רשות

יוסף, הרב עובדיה, "כללי מרן השולחן ערוך", ספר יובל לכבוד מורנו רבי יוסף דוב הלוי סולוביצ'יק (עורכים: הרב ש' ישראלי, הרב נ' לאם, י' רפאל) כרך ראשון, מוסד הרב קוק, ירושלים; ישיבה-אוניברסיטה, ניו יורק (תשמ"ד), עמ' רסז-רפ. (= "כללי מרן השולחן ערוך", יוסף, הרב עובדיה, שו"ת יחוזה דעת, סוף ח"ה).